

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om registret över rättstolkar

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om registret över rättstolkar (RP 39/2015 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Mikael Koillinen, justitieministeriet
- regeringssekreterare Aino Still, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Leena Nissilä, Utbildningsstyrelsen
- verksamhetsledare Kristiina Antinjuntti, Finlands översättar- och tolkförbund rf
- ordförande Liisa Laakso-Tammisto, Finlands översättar- och tolkförbund rf
- intressebevakningsansvarig Terhi Kalliomäki, Finlands Teckenspråkstolkar rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Polisstyrelsen
- Migrationsverket
- Finlands Advokatförbund.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att det stiftas en lag om registret över rättstolkar. Genom den föreslagna lagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden när det gäller upprättande av ett register över sådana självständiga tolkar med lämpliga kvalifikationer som avses i direktivet.

Syftet med registret över rättstolkar är att främja tillgången till rättstolkar som tillhandahåller tolkning av tillräckligt hög kvalitet. För att trygga en tillräcklig hög nivå på rättstolkningsförmågan ska det av en tolk som införs i registret över rättstolkar krävas antingen avlagd specialyrkesexamen för rättstolk eller avlagd lämplig högskoleexamen och därtill avlagda studier i rättstolkning i föreskriven omfattning. En förutsättning för att bli införd i registret är därtill att tolken avger en skriftlig försäkran om att han eller hon förbinder sig att följa de lagar och yrkesetiska bestämmelser som gäller i tolkarbetet.

Betänkande KuUB 7/2015 rd

Enligt förslaget gäller registreringen under en viss tid och för att förnya registreringen krävs det att rättstolkningsförmågan har upprätthållits. En tolk kan avföras ur registret över rättstolkar om han eller hon genom dom i en domstol konstaterats vara skyldig till brott i sin verksamhet som tolk eller på något annat sätt genom sin verksamhet har visat sig vara uppenbart olämplig att vara verksam som rättstolk.

Beslut om införande i registret över rättstolkar och om avförande ur registret ska fattas av nämnden för registret över rättstolkar, som finns i anknötning till Utbildningsstyrelsen och som Utbildningsstyrelsen utnämner för högst fem år i sänder.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2016 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 april 2016.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Genom den föreslagna lagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64/EU (nedan tolkningsdirektivet) om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden till den del det gäller upprättande av ett register över sådana självständiga tolkar med lämpliga kvalifikationer som avses i direktivet. Syftet med registret över rättstolkar är att främja tillgången till tolkar som tillhandahåller tolkning av tillräckligt hög kvalitet i rättsliga ärenden. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande synpunkter och ändringsförslag.

Tillgången till tolkar. Enligt 5 § 1 mom. 2 punkten underpunkt a i lagförslaget ska en tolk med avlagd specialyrkesexamen för rättstolk som följer en examensstruktur som föreskrivits med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning införas i registret. Enligt underpunkt b ska också en tolk som har avlagt en högskoleexamen lämpad för tolkuppdrag och genomfört studier i rättstolkning som omfattar eller motsvarar minst 35 studiepoäng införas i registret.

Det första året kommer uppskattningsvis 15—30 tolkar att införas i registret över rättstolkar. Efter det första året uppskattas antalet ansökningar vara cirka 40—60 per år. Flest tolkar kommer att införas i registret i de vanligaste tolkade språken, såsom engelska, estniska, ryska och arabiska. Regeringens uppskattning baserar sig på uppgifterna om ordnandet av specialyrkesexamen för rättstolk samt på de examina och studier i tolkning och översättning som avläggs vid högskolor.

Vid sakkunnigutfrågningen föreslogs det att även rättstolkskompetens som visats på något annat sätt ska uppfylla villkoret för registrering, åtminstone som en tillfällig lösning för att nå målen i direktivet.

Utskottet betonar att förutsättningarna för registrering i lagförslaget grundar sig på avlagda studier och examina. En annorlunda bedömning av kompetensen kunde orsaka bedömningsproblem som äventyrar de sökandes jämlikhet. Utskottet betonar att specialyrkesexamen för rättstolk är en fristående examen som är oberoende av hur yrkesskickligheten förvärvats och som vid behov

Betänkande KuUB 7/2015 rd

också kan avläggas utan utbildning som förbereder för examen, om personen har förvärvat tillräcklig kompetens på något annat sätt. Utskottet framhåller också att tolkens yrkesskicklighet är av väsentlig betydelse för att myndighetskontakterna ska kunna skötas smidigt utan att glömma rättssäkerhetssynpunkterna och för att säkerställa individens rättssäkerhet vid rättegång och andra myndighetskontakter.

Varken domstolar eller andra myndigheter åläggs i propositionen någon skyldighet att anlita tolkar som registrerats i registret över rättstolkar. Om så vore fallet, kunde det i praktiken leda till att behörig tolkning inte kan ordnas när det inte finns någon registrerad tolk i det språk som behövs i ett aktuellt ärende. Om myndigheterna skulle åläggas att i första hand anlita en registrerad tolk skulle man tvingas ändra författningarna om respektive myndighets verksamhet. Myndigheternas arbete och möjligheten att få tag på en tolk kunde försvåras. I synnerhet i brottmål kan en tolk behövas med mycket kort varsel. Det kan uppstå fördröjningar, om myndigheterna vore tvungna att först klarlägga om det finns någon tolk i registret över rättstolkar i det språk som behövs och om tolken i fråga är tillgänglig för uppdraget.

Utskottet anser att det är klart att registret över rättstolkar inte genast kommer att underlätta möjligheterna att ordna tolkning i rättsliga ärenden i någon betydande utsträckning. För att registret ska vara ändamålsenligt är det ytterst viktigt att man främjar registreringen av kompetenta tolkar genom att ordna behövlig utbildning och tillräckligt många examenstillfällen. Till exempel har det inte ordnats utbildning för översättare i finlandssvenskt teckenspråk på tio år. En sådan utbildning är nödvändig för att man i framtiden också ska kunna trygga tillgången på rättstolkning på finlandssvenskt teckenspråk.

När registret över rättstolkar har blivit etablerat och antalet registrerade tolkar ökar kan man bedöma frågan om skyldighet att anlita registrerade tolkar på nytt.

Ansökningsavgiftens storlek. Meningen är att kostnaderna för att föra registret över rättstolkar ska täckas med ansökningsavgifterna för registreringen. Bestämmelser om avgiften föreslås i lagens 10 §. Vid sakkunnigutfrågningen sades det att kostnaderna för att utveckla och föra registret kommer att vara större än vad som anges i propositionen och att ansökningsavgiften därför med stöd av 6 § 3 mom. i lagen om grunderna för avgifter till staten bör fastställas till ett belopp som är lägre än självkostnadsvärdet. Utifrån de kostnader som uppskattas i propositionen kommer avgiften för ansökan om och förnyelse av en registrering att vara 500 euro.

Utskottet hänvisar till det som sägs ovan om behovet av att främja registreringen av kompetenta tolkar. Det är viktigt att storleken på ansökningsavgiften inte blir en alltför hög tröskel för registrering till exempel för kompetenta tolkar som får endast en obetydlig del av sina inkomster från rättstolkning. Det är viktigt att man när registret över rättstolkar har etablerats bedömer storleken på ansökningsavgiften i relation till de verkliga kostnaderna för registret och också bedömer om det finns behov av och möjligheter att fastställa avgiften till ett lägre belopp än självkostnadsvärdet.

Betänkande KuUB 7/2015 rd

DETALJMOTIVERING

7 §. Avregistrering. Enligt 1 mom. 3 och 4 punkten ska registernämnden stryka en tolk ur registret över rättstolkar, om tolken genom en dom i domstol konstateras ha begått ett brott i sin verksamhet som tolk eller på annat sätt i sin verksamhet som tolk har visat sig vara uppenbart olämplig att vara verksam som rättstolk.

Enligt utredning till utskottet bör bestämmelsen kompletteras genom en tidsfrist som hindrar att 1 mom. 3 och 4 punkten tillämpas som grund för avregistrering under en obestämd tid. Utskottet föreslår att tidsfristen ska vara tre år. En motsvarande tidsfrist ingår i 5 § 1 mom. 3 punkten om försättningar för registrering och i 8 § 3 mom. om bevarande av uppgifter om avregistrering i registret. Utskottet föreslår att bestämmelsen om tidsfristen ska tas in som ett nytt 2 mom., varvid 2 mom. blir nytt 3 mom.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 39/2015 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

Lag

om registret över rättstolkar

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Registret över rättstolkar

Utbildningsstyrelsen för ett register över rättstolkar vars syfte är att främja tillgången till tolkar med tillräckliga kvalifikationer i rättsliga frågor.

Betänkande KuUB 7/2015 rd

2 §

Nämnden för registret över rättstolkar

Beslut om registrering och avregistrering i registret över rättstolkar fattas av nämnden för registret över rättstolkar (*registernämnden*). Registernämnden finns i anslutning till Utbildningsstyrelsen och tillsätts av Utbildningsstyrelsen för högst fem år i sänder.

Registernämnden övervakar den verksamhet som utövas av tolkar som antecknats i registret över rättstolkar.

Utbildningsstyrelsen beslutar om arvodena för medlemmarna i registernämnden och svarar för registernämndens administrativa ärenden.

Närmare bestämmelser om registernämndens uppgifter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 §

Registernämndens sammansättning

Till registernämnden utses en ordförande och en vice ordförande samt minst fyra andra medlemmar. För var och en av dem utses en personlig ersättare. På ersättarna tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om medlemmar.

Av registernämndens medlemmar ska minst en företräda yrkesverksamma tolkar och minst en företräda dem som anlitar rättstolkningstjänster. Minst en medlem ska ha avlagt någon annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. Därtill ska minst en medlem ha sakkunskap i högskoleundervisning inom området för tolkning och översättning och en medlem sakkunskap i annan undervisning inom området för tolkning och översättning.

Om en medlem av registernämnden avgår från sitt uppdrag utses en ny medlem i hans eller hennes ställe för den återstående mandatperioden.

4 §

Beslutsfattandet i registernämnden

Registernämnden är beslutförför när ordföranden eller vice ordföranden och minst två andra medlemmar är närvarande.

Närmare bestämmelser om beslutsfattandet och handläggningen av ärenden i registernämnden får utfärdas genom förordning av statsrådet.

5 §

Förutsättningar för registrering

Registernämnden antecknar på ansökan i registret över rättstolkar en tolk

1) som har uppnått myndighetsåldern och vars handlingsbehörighet inte har begränsats,

2) som har

Betänkande KuUB 7/2015 rd

a) avlagt specialyrkesexamen för rättstolk enligt den examensstruktur som anges i bestämmelser som utfärdats med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998), eller

b) avlagt en högskoleexamen som lämpar sig för tolkuppdrag och genomfört studier i rättstolkning som omfattar eller motsvarar minst 35 studiepoäng,

3) som har lämnat registernämnden en skriftlig försäkran och som inte under de tre år som föregått ansökan har strukits ur registret över rättstolkar med stöd av 7 § 1 mom. 3 eller 4 punkten.

Om en sådan examen eller sådana studier som avses i 1 mom. 2 punkten har avlagts eller genomförts tidigare än fem år innan ansökan om anteckning i registret lämnades in, krävs det för anteckning i registret att sökanden visar att han eller hon upprätthållit sin förmåga att utföra rättstolkning.

Genom förordning av statsrådet utfärdas det bestämmelser om hur upprätthållandet av förmågan att utföra rättstolkning kan visas. Genom förordning av statsrådet får det utfärdas närmare bestämmelser om sådana lämpliga högskoleexamina och studier i rättstolkning som avses i 1 mom. 2 punkten underpunkt b samt om innehållet i den försäkran som avses i 1 mom. 3 punkten.

6 §

Registreringens giltighetstid

En tolk som uppfyller förutsättningarna enligt 5 § antecknas i registret över rättstolkar för fem år i sänder. Registernämnden ger tolken ett intyg över registreringen. Närmare bestämmelser om innehållet i det intyg som ges till tolken får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Registreringen kan på ansökan förnyas efter att den tid som avses i 1 mom. har löpt ut, om förutsättningarna enligt 5 § 1 mom. fortfarande uppfylls och tolken visar att han eller hon upprätthållit sin förmåga att utföra rättstolkning under de fem år som föregått ansökan. Ansökan om förnyad registrering kan göras tidigast sex månader innan den tid som avses i 1 mom. löper ut.

7 §

Avregistrering

Registernämnden ska stryka en tolk ur registret över rättstolkar, om tolken

- 1) skriftligen begär det,
- 2) inte uppfyller de förutsättningar som anges i 5 § 1 mom.,
- 3) genom en dom i domstol konstateras ha begått ett brott i sin verksamhet som tolk,
- 4) på annat sätt i sin verksamhet som tolk har visat sig vara uppenbart olämplig att vara verksam som rättstolk.

En tolk ska dock inte strykas ur registret om det har gått mer än tre år från det att den dom som avses i 1 mom. 3 punkten gavs eller den verksamhet som avses i 1 mom. 4 punkten bedrevs. (Nytt 2 mom.)

Ett ärende som avses i 1 mom. 3 punkten kommer upp till avgörande i registernämnden genom en anmälan enligt 11 § från en domstol. Ett ärende som avses i 1 mom. 4 punkten kommer upp till avgörande i registernämnden genom ett skriftligt klagomål över tolken eller en anmälan som en myndighet gjort om tolken.

Betänkande KuUB 7/2015 rd

8 §

Uppgifter som antecknas i registret över rättstolkar

I registret över rättstolkar antecknas tolkens namn, personbeteckning och adress, uppgifter om den examen eller de studier enligt 5 § 1 mom. 2 punkten som är förutsättningar för registrering samt uppgifter om upprätthållandet av förmågan att utföra rättstolkning. Utöver adressuppgifterna kan också på tolkens begäran hans eller hennes e-postadress, telefonnummer och andra kontaktuppgifter antecknas i registret.

En tolk som antecknats i registret över rättstolkar ska omedelbart informera registernämnden om ändringar i de uppgifter som antecknats i registret.

Uppgifterna i registret över rättstolkar ska avföras utan oskäligt dröjsmål, om registreringens giltighet har upphört, om tolken avregistrerats eller om registernämnden har fått vetskap om att tolken har avlidit. Uppgift om att en tolk har avregistrerats med stöd av 7 § 1 mom. 3 eller 4 punkten ska dock bevaras i tre år från avregistreringen.

9 §

Behandling av uppgifterna i registret över rättstolkar

Bestämmelser som gäller offentligheten för och behandlingen av uppgifterna i registret över rättstolkar finns i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och i personuppgiftslagen (523/1999).

Utöver vad som föreskrivs i 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet det kan i det allmänna datanätet publiceras uppgifter om namnet på tolkar som antecknats i registret över rättstolkar samt uppgift om de språk i vilka en tolk har avlagt den examen eller genomfört de studier som avses i 5 § 1 mom. 2 punkten. På begäran av tolken kan även tolkens verksamhetsområde, e-postadress, telefonnummer och andra kontaktuppgifter publiceras i det allmänna datanätet. En tolk som antecknats i registret har rätt att förbjuda att uppgifter om honom eller henne publiceras.

De uppgifter som avses i 2 mom. kan i det allmänna datanätet publiceras som en förteckning som utgör resultatet av en enskild sökning på ett visst verksamhetsområde, på ett visst tolkningspråk eller på namnet på en tolk.

10 §

Avgifter

För handläggningen av ansökningar som avses i 5 § 1 mom. och 6 § 2 mom. tar registernämnden ut en avgift av sökanden. Bestämmelser om avgiften finns i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) och i bestämmelser som utfärdats med stöd av den.

Betänkande KuUB 7/2015 rd

11 §

Anmälningssplikt för domstolarna

Domstolarna ska underrätta registernämnden om avgöranden där en tolk som antecknats i registret över rättstolkar konstateras ha begått ett brott i sin verksamhet som tolk.

12 §

Sökande av ändring

I sådana beslut av registernämnden som gäller anteckning i registret över rättstolkar, förnyande av registrering eller avregistrering får ändring sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

13 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors 19.11.2015

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sanna Lauslahti saml
medlem Li Andersson vänst
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Laura Huhtasaari saf
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Kimmo Kivelä saf
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Nasima Razmyar sd
medlem Saara-Sofia Sirén saml
medlem Jani Toivola gröna.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.